

niki, kur po 1, dziesięcinę z 10tej pszoły, dań z baranów y wieprzów 20sta, powołowszczyzna w 7mym roku.“ Podług inwentarza 1764 r., znajdowało się w mieście: żydów oplacających kotłowe 25, kramarzy 13, pospólstwa żydow. 25; podług zaś lustr. 1765 r. posiadaczem Sstwa, czyniącego czystego dochodu zł. 27,778, gr. 22, był Teodor Potocki. Na mocy konstyt. 1768 r., zamienił tenże Potocki dobra swoje Jarugę, za Sstwo smotryckie. Taryfa z 1780 r. liczy w mieście 287 domów. Gdy prawo sejmu zapadłe 20 maja 1790 roku wszelkie zamiany dóbr król. za dobra dziedziczne poprzednio dozwolone, doszłe i niedoszłe, uskutecznione i nie uskutecznione uchylwszy, do natury dóbr król. napowrót przywróciło, zesłani 1791 r. lustrat., takową zdają sprawę: „mieszkanie ekonomia fossą obwiedziona, folwark na górze. Ratusz czyli raczój wieżkę pośród miasta murować zaczęto; jest w niej miejsce na postawienie zegara bijącego; klasz. Dominikanów na skale, wedle zamczyska starego, uposażony 1586 r. od Mik. Brzeskiego gener. Z. P.; cerkwie: ś. Mikołaja i Uspeńska; most na Smotryczu z drzewa, długości łokci 200, szer. 12, na Jaromiroe dl. 100, szer. 12 łokci; młynów 3. Żydów osiadłych 122, komorników 47; gospodarzy katol. 104 i 4 szlachty; włościanie gospodarze: parowych 16, pojedynków 19, pieszych 52. Wszyscy oprócz daniu i czynszów zapłacenia, robią do dworu letnich dni 12 i tyleż szarwarków; świętecznego furę drew na Bożenar. i na W. Noc na potrzebę dworską wywożą; w drogę raz do roku za dobrą drogą, najdalej o mil 12 ze zbożem pańskim, biorąc żyta, pszenicy, grochu, kaszy po korcy 5, a innego zboża po 6, parowi i pojedynki jechać powinni, i takową drogę odbywszy, od płacenia podoroszczyny wolni są. Szlachta z parowego gruntu zł. 80, z pojedynkowego 40, a z pieszego 20 zapłaciwszy czynszu, do żadnych usług dworskich używani być nie mają. Intrata czysta z miasta i przedmieściów: zł. 35,334, gr. 3.— Do Sstwa należą: miasto z przysiółkami: Antonowka, Maryanowka, Wołkotruby, Rzepińce, wsi: Stara i Nowa Huta, Słobudka, Hrycków, Rudka, Smotryczowka, Strychowce z Andryjówką. Lasów czarnych jest najwięcej, mało dębo-

wych i brzozowych; czarne lasy przez gorzelnie w mieście przez żydów utrzymywane, znacznej doznają dezolacji: przy rządnie wszelako uregulowaniu lasów, mogłyby jeszcze huta być zaprowadzona. Dochodu ze Sstwa zł. 74,331, gr. 18, szel. 2.“

Karaczkowce nad Smotryczem. W liczbie miasteczek, które przez nieszczęśliwe przygody, na posady wiejskie obrócone zostały, policzyć należy i to miejsce, składające ze wsią Cekową Stwo. Lustracya 1765 r. wyraża: „miasteczko między górami skalistemi; wały ziemne wielkie, miejsce jakiegoś zamku dawnego okazują. Żadnej tam osady kupców nie ma, ani też targi i jarmarki bywają, bo teraz wieś w niewielkiej osadzie zostaje. Dzierżawca Piotr Małachowski Ssta oświęcimski, ma dochodu zł. 6000, gr. 7½“. Lustracya zaś 1789 r. pisze: „Karaczkowce dawniej miasteczko, ze wsią Cekową w possessyi Ant. Lipińskiego Wojskiego latyczows., komornika grani z. podols.; Sstwo czyni czystej intraty zł. 7426, gr. 24“.

Czerce nad Smotryczem. Miasteczko to, do stołowych dóbr bis. kamienieckich należące, gdy przez Tatarów zniszczone zupełnie zostało, otrzymał bis. Marcin Białobrzecki przywilój Stef. Batorego 1578 r., pozwalający miasto C z e r c z na nowo osadzić, używać prawa magdeb. i zaprowadzić jarmarki: na ś. Bartłomiej i 3 króle; potwierdza nakoniec król wszelkie prawa, jakie dawniej mieszkańcom służyły.—Podług taryfy 1780 r. znajdowało się miejskich 37, a na przedmieściu 84 domów.—Zajętą majątność na rzecz skarbu państwa rossyjs., otrzymała 1795 r. w darze hetm. Alexandra Branicka. Murowany koś., przechowywać ma w swoim archiwum ważne rękopisma. Od tego miasteczka górami okolonego, zaczynają się obszerne pieczary na południe ku Nihinowi idące, w których lud w czasie napadu Tatarów lub Wołochów, schronienie znajdował.

Zbrzyż także Zbrzyzie nad Zbruczem. Założyciel widocznie miał zamiar, uwiecznić nazwę miejsca, z którego pierwotnie jego rodzina pochodziła, lecz zwyczaj ludu prze-